

ROZPRAVA K ZÁKONU O MEDIÁCII

KOMUNIKÉ

Zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V záujme podpory a rozširovania inštitútu mediácie, ktorá je v podmienkach Slovenskej republiky už od roku 2004 zákonnou formou mimosúdneho riešenia sporov sa na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity, ktorá má vo svojom programe aj študijný odbor Probačná a mediačná práca, dňa 28.novembra 2013 konala rozprava prizvaných odborníkov z radov mediátorov, advokátov, sudcov a pod. k zákonu č. 420/2004 Z.z. o mediácii v platnom znení. Organizátori rozpravy v spojení akademickej obce s odborníkmi vytvorili platformu, ktorá reagujúc na požiadavky a skúsenosti slovenskej ako aj zahraničnej praxe si kladie za cieľ spustiť odbornú diskusiu k aktuálnej právnej úprave mediácie v podmienkach Slovenskej republiky so zacielením na formulovanie odporúčaní budúcich legislatívnych zmien, ktoré zabezpečia plné využitie inštitútu mediácie v praxi. Odporúčané závery budú postúpené Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, ktoré vrámci **legislatívneho plánu vlády SR na rok 2013**, má na mesiac december 2013, **naplánovanú prípravu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov** v znení neskorších predpisov, v nasledovnom rámci : **Podstatná zmena právnej úpravy a precizovanie viacerých inštitútov zákona, vrátane vzdelávania mediátorov, registrácie mediátorov, zavedenia dohľadu nad mediátormi, mediačnými centrami a vzdelávacími inštitúciami v záujme zlepšenia služieb občanom.**

Z pozície odbornej verejnosti bolo konštatované, že napriek tomu, že od účinnosti zákona o mediácii uplynulo už viac ako deväť rokov, **mediácia ako legislatívne upravený inštitút riešenia sporov nie je v podmienkach Slovenskej republiky**, v porovnaní s inými krajinami, **tak zo strany laickej ako aj odbornej verejnosti dostatočne využívaná**. Je tomu tak napriek výhodám, ktoré so sebou mediácia prináša, medzi ktoré možno zaradiť neformálnosť, dôvernosť, rýchlosť, dobrovoľnosť, nižšiu finančnú náročnosť a v neposlednom rade aj zachovanie resp. znovuvybudovanie medziludských vzťahov. Okrem nedostatku tradícií vo využívaní neautoritatívnych spôsobov riešenia sporov, prispieva k nízkej využiteľnosti tohto inštitútu aj aktuálna právna úprava , ktorá je z hľadiska jej využívania málo motivujúca a zároveň obsahuje aj niektoré ustanovenia brániace flexibilnému a efektívnemu využívaniu a priebehu mediácie.

S poukazom na vyššie uvedené, odborná mediačná obec, v kontexte praktických skúseností odbornej verejnosti s aplikáciou a dopadmi platnej právnej úpravy, sa viacerými legislatívnymi iniciatívami snaží o zlepšenie právnej úpravy. V záujme zjednotenia a sumarizácie legislatívnych podnetov sa prítomní zhodli na pravidelnom organizovaní obdobných rozpráv, o záveroch ktorých budú pravidelne informovať širšiu odbornú verejnosť .

V rámci rozpravy boli vypracované podnety, **ktoré majú prispieť k prijatiu kvalitných legislatívnych zmien, ktoré by umožnili plné využitie inštitútu mediácie a jeho potenciálu v prospech celej spoločnosti ako aj k posilneniu profesie mediátora.**

S poukazom na vyššie uvedené prítomní hľadali **optimálny model právnej úpravy statusu mediátora**, od ktorého sa následne odvíjajú ďalšie otázky súvisiace s registráciou, vzdelávaním

mediátorov ako aj dohľad nad činnosťou mediátorov. Napriek skutočnosti, že medzi mediátormi sa objavujú názory o tom, že by bolo vhodné, aby zákonom o mediácii bola zriadená Komora mediátorov ako samostatná stavovská organizácia, dospeli predkladatelia týchto podnetov, po zrelej úvahe k záveru, že **pre právne postavenie mediátora a dohľad nad jeho činnosťou je vhodné, aby mediátor podliehal pri výkone svojej činnosti priamo a výlučne len Ministerstvu spravodlivosti SR**. Istou inšpiráciou pri legislatívnych zmenách z hľadiska postavenia, registrácie a dohľadu nad činnosťou mediátorov v podmienkach Slovenskej republiky by mohla byť právna úprava týkajúca sa postavenia a činnosti konkurzných správco, s praktickým uplatňovaním ktorej sú už skúsenosti aj z úrovne Ministerstva spravodlivosti SR.

V ďalšom predkladaný návrh **spresňuje základné pojmy a v záujme zvýšenia kvality poskytovaných mediačných služieb upravuje základné povinnosti mediátora**. Návrh spresňuje a **podrobnejšie upravuje aj problematiku mlčanlivosti**. Takáto úprava sa následne odzrkadľuje v **zvýšených kompetenciách Ministerstva spravodlivosti SR vrámci registračného konania a dohľadu nad výkonom činnosti mediátorov**.

Predkladaný návrh podnetov **reflektuje aj na potrebu úpravy začiatku a ukončenia mediácie**, vychádzajúc z toho, že aktuálna právna úprava tejto problematiky sa v praxi neosvedčila resp. je nedostatočná. **Podľa aktuálneho znenia § 14 ods. 2 sa samotná mediácia začína až uložením dohody o začatí mediácie uzavretej osobami zúčastnenými na mediácii a mediátorom v Notárskom centrálnom registri listín (ďalej NCRls) zriadenom podľa zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok)**. **Navrhovaná právna úprava zákona o mediácii toto ustanovenie vypúšťa** s odôvodnením, že v praxi povinnosť uložiť dohodu o začatí mediácie do NCRls má za následok časové oddialenie samotnej mediácie a finančné náklady za notárske poplatky. Okrem iného sa navyše aj oslabuje neformálnosť a dôvernosť v mediácii, na ktorých princípoch je mediácia vybudovaná. Preto **podľa navrhovanej právnej úpravy sa mediácia začína už dňom uzatvorenia písomnej dohody o začatí mediácie medzi účastníkmi mediácie a mediátorom, ktorá môže byť nahradená aj súhlasom zaznamenaným v zápisnici**, čo je návrat k pôvodnej úprave zákona o mediácii, ktorá sa v praxi osvedčila. **V záujme relevantného a transparentného zaznamenania okamihu začatia a ukončenia mediácie, predkladaná úprava predpokladá úpravu povinností mediátora, ktorý vrámci výkonu mediačnej činnosti bude povinný hneď po prijatí veci túto vec zaevidovať vo svojej evidencii, vyznačiť dátum jej prijatia a prideliť jej spisovú značku, ako aj na výzvu resp. žiadosť vydať súdu alebo účastníkom mediácie potvrdenie o tom, kedy bola mediácia začatá a kedy a akým spôsobom bola ukončená**. S ohľadom na zodpovednosť mediátora za spôsobenú škodu majú predkladatelia za to, že aktuálna úprava registrácie dohôd v NCRls je neprimeraná. Za účelom zvýšenia ochrany účastníkov využívajúcich služby mediátorov, predkladaná úprava predpokladá **povinné poistenie mediátorov za zodpovednosť za škodu spôsobenú pri výkone povolania**.

Navrhovaná právna úprava v ďalšom reflektuje na **požiadavku zabezpečenia efektívnej spolupráce súdov a mediátorov**, ktorá môže **podstatne prispieť k naplneniu požiadavky odbremenenia súdov a zároveň zvýšenia dôvery verejnosti v mediáciu**. Po vzore Českej republiky sa v predkladanom návrhu **navrhuje úprava zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok** v platnom znení v tom smere, že súdy budú mať nielen možnosť účastníkov konania pred prvým pojednávaním ako aj kedykoľvek počas konania vyzvať, aby sa pokúsili o dosiahnutie zmiery mediáciou a zúčastnili sa informatívneho stretnutia s mediátorom, ale **súdy budú mať možnosť priamo účastníkom súdneho konania nariadiť a teda uložiť povinnosť zúčastniť sa informatívneho stretnutia s mediátorom a to buď spoločne alebo individuálne v rozsahu max. 3 hodín**.

Zároveň, pokiaľ to súd uzná za vhodné **môže na účely vykonania pokusu o dosiahnutie zmieru mediáciou prerušiť konanie až na 3 mesiace s tým, že proti takémuto uzneseniu nie je prípustné odvolanie.** Napokon sa navrhuje **začlenenie schvaľovania mediačnej dohody súdom, do druhej časti OSP, t.j. v rámci činnosti súdu pred začatím konania,** kde sa opäť po vzore Českej republiky navrhuje doplnenie ustanovenia § 67 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok o schvaľovanie mediačnej dohody uzatvorenej podľa zákona o mediácii súdom v lehote do 30 dní od začatia zmierovacieho konania. V záujme motivácie účastníkov súdneho konania predkladaný materiál v ďalšom navrhuje **zníženie súdneho poplatku pre účastníkov konania, ktorý sa preukázateľne pokúsili o dosiahnutie zmieru mediáciou.**

Za účelom zvyšovania kvalifikačných a odborných predpokladov na výkon činnosti mediátora, predkladaný návrh **upravuje požiadavky kladené na výkon činnosti mediátora a to zvýšením hodinovej dotácie odbornej prípravy mediátora z doterajších sto na dvesto hodín,** pričom polovica z navrhovanej hodinovej dotácie odbornej prípravy mediátora má byť zameraná na výučbu v oblasti základov občianskeho práva, obchodného práva, pracovného práva, rodinného práva, práva na ochranu spotrebiteľov a základných ľudských práv a slobôd a druhá polovica na oblasť interpersonálnej komunikácie, teórie konfliktov a psychologické aspekty riešenia konfliktov ako aj na oblasť pravidiel správania mediátora, znalosti z oblasti mediácie a ďalších spôsobov mimosúdneho riešenia sporov. Okrem toho sa navrhuje **prehodnotiť spôsob vykonania odbornej skúšky mediátora,** ktorú je možné vykonať až po riadnom absolvovaní odbornej prípravy najneskôr do jedného roka od jej ukončenia, pričom sa navrhuje, aby táto skúška sa konala pred trojčlennou skúšobnou komisiou, z ktorých dvoch členov komisie a ich náhradníkov vymenúva a odvoláva vzdelávacia inštitúcia a jedného člena a jeho náhradníka vymenúva a odvoláva Ministerstvo spravodlivosti SR. Predkladaný materiál rozširuje aj ďalšie vzdelávanie mediátorov, ktoré pozostáva z účasti mediátora na prednáškach, seminároch a vedeckých konferenciách, prednáškovej činnosti, publikačnej činnosti a praktického výkonu mediácie a mediačnej činnosti.

V prípade prijatia predkladaných podnetov ich predkladatelia predpokladajú úpravu vyhlášky o odmeňovaní mediátorov v súvislosti s možnosťou súdu nariadiť povinnosť zúčastniť sa informatívneho stretnutia s mediátorom, prípade aj vydanie vyhlášky, ktorou sa upravuje vedenie agendy mediátora a podrobnejšie sa riešia ďalšie povinnosti pri výkone mediačnej činnosti.

Uvedomujeme si, že navrhovaná úprava nemusí byť dokonalá, má slúžiť ako podnet k možným legislatívnym zmenám a odbornej diskusii o ďalšom postavení a pôsobnosti mediátorov ako aj širšom využívaní inštitútu mediácie v podmienkach Slovenskej republiky. Veríme, že bude prínosom pri tvorbe legislatívnych zmien.

JUDr. Renáta Dolanská
ThLic. Emília Halagová